

**PĀRSKATS PAR RUDENS MIGRĒJOŠO PUTNU
MONITORINGU DABAS LIEGUMĀ „SĀTIŅU DĪKI”
2012. GADĀ**

Mg. biol. Kārlis Millers

Decembris, 2012

SATURS

Ievads	1
Materiāls un metodika.....	1
Apsekošanas rezultāti.....	2

IEVADS

NATURA 2000 teritorija un dabas liegums „Sātiņu dīķi” (C kategorija jeb vieta, kas izveidota īpaši aizsargājamo putnu sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai, vietas kods LV0525500), atrodas Saldus novadā, kopējā platība ir 3780 ha, kas sastāv no apmēram 30 dažāda lieluma zivju dīķiem, jauktiem mežiem un lielākoties ekstensīvas lauku (pļavu, ganību un aizaugošu atmatu) mozaīkas. Dīķi bagāti ar salām un ūdensaugu ceriem. Dabas liegums „Sātiņu dīķi” ir nozīmīga putnu ligzdošanas vieta, teritorija iekļauta Pasaules dabas fonda Latvijas dabas aizsardzības plāna vērtīgo vietu sarakstā un „CORINE biotopes” projekta vietu sarakstā. Atzīta par perspektīvu teritoriju Ramsāres konvenciju vietu sarakstam.

Rudens migrējošo putnu uzskaites veiktas atbilstoši „MIGRĒJOŠO UN LIGZDOJOŠO PUTNU MONITORINGA METODIKA DABAS LIEGUMĀ „SĀTIŅU DĪĶI””, tai skaitā, vienīgās kvalificējošās sugas rudens migrācijas periodā – migrējošo ziemeļu gulbju monitorings. Kā arī reģistrētas citas Eiropas Putnu direktīvas I pielikuma sugas (turpmāk tekstā EP I sugas).

MATERIĀLS UN METODIKA

Monitoringa dalībnieki

Monitoringu veica Dabas aizsardzības pārvaldes sertificēts ornitologs Mg. biol. K.Millers (sert. Nr 052).

Uzskaitēs izmantotā tehnika

-) binoklis Nikon Monarch 10.5x42;
-) teleskops Kowa TSN-821 ar 32x okulāru;
-) fotoaparāts Canon EOS 30D;
-) fotoobjektīvs Canon 100-400mm/f:5,6.

Uzskaites

Uzskaites veiktas desmit reizes 2012. gada rudens sezonā no septembra līdz novembra beigām, tās uzsākot līdz ar saullēktu un turpinot vidēji nākamās četras stundas (1. tabula). Galvenokārt uzskaites veiktas Lieknas dīķu centrā, dambju krustpunktā (X 398551; Y 6278317), jo no šīs vietas ir vislabākā apkārtnes pārredzamība. Daļa novērojumu, atkarībā no meteoroloģiskajiem apstākļiem un putnu koncentrācijām, veikti kājām apsekojot Sātiņu zivju dīķu teritoriju.

Atsevišķām sugām (zosis, dzērves, dzeltenie tārtiņi) skaits vērtēts un skaitīts gan dabā, gan fotografējot atsevišķus barus un skaitot īpatņus vēlāk datorā, lai tādejādi iegūtu precīzākus datus par īpatņu skaitiem un baru lielumiem.

1.tabula. Uzskaišu datumi un laiki

Datums	No (saullēkts)	Līdz
29.09.	7:28	11:30
16.10.	8:04	12:10
20.10.	8:12	12:10
31.10.	7:36	11:30
04.11.	7:45	11:45
07.11.	7:52	11:50
10.11.	7:58	12:00
19.11.	8:18	12:20
22.11.	8:24	12:30
29.11.	8:37	12:40

APSEKOŠANAS REZULTĀTI

Ņemot vērā, ka vienīgā, rudens apsekojumu laikā konstatētā, kvalificējošā suga bija ziemeļu gulbis, NATURA2000 monitoringa anketas aizpildītas tikai par šīs sugas uzskaitēm. Savukārt, pārejās EP I sugas, to novērojumu datumi un skaiti attēloti tabulā (2. tabula), tās arī aplūkotas nedaudz sīkāk šajā pārskatā.

Pelēkās zosis (*Anser sp.*)

Pārsvārā novērotas oktobrī - novembrī. Ņemot vērā novērošanas apstākļus (attālums un gaisma), ne vienmēr iespējams identificēt līdz sugai *Anser sp.* ģints zosis. Tādejādi *pelēko zosu* kategorijā ietilpst gan taigas/tundras sējas zosis, gan baltpieres, gan meža zosis. Novērotas pamatā lokālajos pārlidojumos no/uz zivju dīķiem uz/no apkārtējām lauksaimniecības zemēm. Kā arī atsevišķi bari migrācijā.

Otrajā tabulā atainotajos rezultātos *pelēko zosu* kategorijā iekļauti tikai līdz sugai nenoteikto īpatņu bari.

Taigas/tundras sējas zoss (*Anser fabalis/serrirostris*)

Pārsvārā novērotas oktobrī – novembrī. Ņemot vērā to, ka šīs divas sugas ir ļoti līdzīgas un tādejādi nepieciešami samērā ideāli novērošanas apstākļus (neliels attālums un laba gaisma), abas sugas apvienotas vienā kategorijā. Tomēr, 29.11. Lieknas IV dīķī izdevās novērot lokāli vienu taigas sējas zosi, kopā ar 12 tundras sējas zosīm. Šis novērojums arī jāatzīmē kā samērā vēla rudens migrantu reģistrācija.

Baltpieres zoss (*Anser albifrons*)

Novērotas galvenokārt oktobrī, pārsvarā lokālos pārlidojumos, pārvietojoties no/uz barošanās vietām apkārtējos laukos uz/no zivju dīķiem, kuri pārsvarā tiek izmantoti kā atpūtas vietas (1. attēls). Atsevišķi bari novēroti arī migrācijā (29.09.).

1.attēls. Baltpieres zosis (*Anser albifrons*) Sātiņu zivju dīķos 16.10.2012. © Kārlis Millers

Meža zoss (*Anser anser*)

Lielākoties novēroti atsevišķi īpatņi, vai nelielā skaitā, veicot lokālos pārlidojumus un/vai uzturoties kādā no zivju dīķiem (2. attēls). Jāatzīmē samērā vēls meža zosu novērojums 29.11., kad Pļavnieku dīķos uzturējās viens īpatnis un Lieknas IV dīķī – 5.

2.attēls. Meža zosis (*Anser albifrons*) Sātiņu zivju dīķos 19.11.2012. © Kārlis Millers

Mazais gulbis (*Cygnus columbianus*)

Mazie gulbji novēroti katrā apmeklējumā reizē lielākā vai mazākā skaitā un atkarībā no dīķu stāvokļa (dīķi tika nolaisti, bija sausi vai tika pildīti ar ūdeni), koncentrācijas vietas mainījās. Maksimālie skaiti reģistrēti 22.11. (87 īpatņi Silzemju dīķī) un 29.11. (114 – Lieknas IV dīķī).

Mazā gaura (*Mergus albellus*)

Novērota tikai trijās uzskaišu reizēs Lieknas III dīķī, lielākais skaits 07.11., astoņi īpatņi (3 TT un 5 MM/1cy).

Jūras ērglis (*Haliaeetus albicilla*)

Mainīgā skaitā novēroti katrā apmeklējuma reizē. Lielākā skaitā (maksimālais skaits 12 –16.10.) dīķu teritorijā un to apkārtnē novēroti oktobrī. Tai skaitā arī divi pieaugušie (ad) jūrasērgļi, kuri Sātiņu apkārtnē uzturējās vairāk vai mazāk regulāri visu oktobri un novembri. Iespējams, vietējie putni, kuri ligzdo tuvējā apkārtnē. Pārējie īpatņi bija vai nu jaunie putni (1cy) vai dažāda vecuma stadiju nepieaugušie īpatņi (imm). Šie jūrasērgļi, visdrīzāk, dīķu teritoriju un to tuvējo apkārtni izmantoja kā barošanās/atpūtas vietu rudens migrācijas laikā.

Lielais piekūns (*Falco peregrinus*)

Samērā rets „viesis” Sātiņu dabas liegumā. Novērots tikai pēdējā uzskaišu reizē (29.11.), kad viens jaunais putns (1cy) apmēram 40 min. Lieknas dīķos medīja dzeltenos tārtiņus (*Pluvialis apricaria*) un ķīvītes (*Vanellus vanellus*) (3. attēls).

3.attēls. Lielais piekūns (*Falco peregrinus*) Sātiņu zivju dīķos 19.11.2012. © Kārlis Millers

Dzērve (*Grus grus*)

Reģistrētas pirmajos divos apmeklējumos (29.09. un 16.10.), kad līdz ar saullēktu dzērves startēja no nakšņošanas vietām Pļavnieku dīķos, lai dotos uz apkārtējiem laukiem baroties.

Dzeltenais tārtiņš (*Pluvialis apricaria*)

Mainīgos skaitos visās uzskaišu reizēs, pārsvarā jauktos baros ar ķīvītēm. Sātiņu zivju dīķi zīmīgi ar to, ka acīmredzot, šī vieta atrodas sugas migrācijas trasē. Laikā, kad atsevišķi dīķi ir (vai tiek) nolaisti, dzeltenie tārtiņi tos izmanto kā atpūtas un pulcēšanās vietas. Baroties pārsvarā lido uz apkārtējiem laukiem. Praktiski lielākā zināmā šīs sugas koncentrēšanās vieta rudens migrācijas laikā Latvijā! Gados, kad ziemas sākums aizkavējas, vēl decembrī reģistrēti šīs sugas īpatņi.

Ņemot vērā lielos barus un to, ka reizēm pat bez kāda redzama iemesla dzeltenie tārtiņi pārlido no viena dīķa uz otru, 2. tabulā atainotie skaiti ir sugas skaita vērtējums, jo pat fotografējot barus un skaitot putnus datorā, nav iespējams iegūt precīzu skaitu (4. attēls).

4.attēls. Neliels fragments no ~1000 ģipatņu liela dzeltēno tārtiņu (*Pluvialis apricaria*) bara Lieknas I dīķī 20.10.2012. © Kārlis Millers

Gugatnis (*Philomachus pugnax*)

Novērots nelielā skaitā no 29.10. – 10.11. Atzīmēšanas vērts fakts, ka Sātiņu zivju dīķos regulāri tiek novēroti ļoti vēli šīs sugas ģipatņi rudens migrācijas laikā. Arī novembrī (10.11.) novērotais gugatnis pēc vietnes putni.lv datu bāzes bija trešais vēlākais novērojums. Gugatņi pārsvarā uzturējās kopā ar ķīvītēm un dzeltenajiem tārtiņiem, barojoties nolaistajos dīķos.

Baltmugurdzenis (*Dendrocopos leucotos*)

Vizuāli novērots viens ģipatnis barojamies jaukto koku mežā pie Lieknas dīķiem 07.11. (5. attēls).

5.attēls. Baltmugurdzenis (*Dendrocopos leucotos*) Sātiņu zivju dīķu apkārtnē 07.11.2012. © Kārlis Millers

Pelēkā dzilna (*Picus canus*)

Reģistrēta divas reizes, pārlidojumā pie Pļavnieku dīķiem (16.10.) un starp Grebūtnieku un Lieknas dīķiem (31.10.).

2. tabula. Dabas lieguma teritorijā uzskaitītās citas Eiropas Putnu direktīvas I pielikuma sugas rudens migrācijas laikā.

Sugas nosaukums/ datums/skaits	29.09.	16.10.	20.10.	31.10.	04.11.	07.11.	10.11.	19.11.	22.11.	29.11.
„Pelēkās zosis” (<i>Anser sp.</i>)	12-DR	~300	~500	~180	-	-	23-DR	-	-	18-R
Taigas/tundras sējas zoss (<i>Anser fabalis/ serrirostris</i>)		260	190	-	-	-	-	-	-	13
Baltpieres zoss (<i>Anser albifrons</i>)	27-DR	140	128	48	-	-	-	-	-	-
Meža zoss (<i>Anser anser</i>)	3	1	-	2	-	-	-	5	6	6
Mazais gulbis (<i>Cygnus columbianus</i>)	32	4	71	38	30	33	12	41	87	114
Mazā gaura (<i>Mergus albellus</i>)	-	-	1	-	6	8	-	-	-	-
Jūras ērglis (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	11	12	8	8	8	4	6	2	1	2
Lielais piekūns (<i>Falco peregrinus</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Dzērve (<i>Grus grus</i>)	96	40	-	-	-	-	-	-	-	-
Dzeltenais tārtiņš (<i>Pluvialis apricaria</i>)	~1500	~800	~3000	~3500	~1900	~2000	~3500	~4000	~1000	~1500
Gugatnis (<i>Philomachus pugnax</i>)	16	8	8	2	1	1	1	-	-	-

Baltmugurdzenis <i>(Dendrocopos leucotos)</i>	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Pelēkā dzilna <i>(Picus canus)</i>	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-

Citas sugas

Bez augstāk uzskaitītajām EP I sugām vērts atzīmēt arī dažu citu sugu novērojumus Sātiņu zivju dīķos un to tuvējā apkārtnē.

Dīķi ir ne tikai nozīmīga un būtiska pulcēšanās, atpūtas un barošanās vieta ziemeļu un mazajam gulbim, bet arī praktiski visām Latvijā sastopamajām peldpīļu sugām (*Anas sp.*). Atzīmēšanas vērti ir lieli baltvēderu (*Anas penelope*) (>40 Silzemī 22.11.), krīkļu (*Anas crecca*) (>300 Lieknas IV dīķī 29.11.) bari vēlu rudenī un vēlākais platknābja (*Anas clypeata*) novērojums rudenī (1 M/1cy Lieknas IV dīķī 29.11.).

Jūraskraukļi (*Phalacrocorax carbo*) novēroti salīdzinoši nelielā skaitā, vidēji no dažiem desmitiem līdz ~300 īpatņiem, galvenokārt septembra beigās un oktobra pirmajā pusē. Zivju gārnis (*Ardea cinerea*) lielākā skaitā (~60 īpatņi) dīķos uzturējās ap 20.10., savukārt lielais baltais gārnis (*Ardea alba*) septembra beigās un oktobra sākumā (līdz 35 īpatņi).

No tārtiņveidīgajiem putniem bez dzeltenā tārtiņa jāatzīmē arī ārkārtīgi lielā ķīvīšu koncentrācija dīķu teritorijā. Piemēram, 29.11. uzskaitītas vismaz 3000 ķīvītes, kas ir ārkārtīgi liels skaits tik vēlu rudenī. Sātiņu zivju dīķos samērā vēlu rudenī nereti var novērot arī citus bridējputņus. Piemēram, tādus kā meža tilbīti (*Tringa ochropus*), tumšo tilbīti (*Tringa erythropus*), parasto šņibīti (*Calidris alpina*) u.c. Kā ornitofaunistiski visinteresantākais jāizceļ tundras šņibīša (*Calidris melanotos*) novērojums Lieknas II dīķī 22.10., kas bija otrais šīs sugas novērojums Latvijā un vienlaicīgi arī viens no vēlākajiem ziemeļaustrumu Eiropā (6. attēls).

Lai arī Sātiņu zivju dīķos zvirbuļveidīgie putni ir samērā plaši pārstāvēti, tomēr šī rudens uzskaišu laikā var atzīmēt vienīgi atsevišķa, migrējoša kalnu ķeģa novērojumu pie Grebūtnieka 07.11.

6.attēls. Tundras sņibītis (*Calidris melanotos*) Lieknas II dņķī 20.10.2012. © Kārlis Millers

07.12.2012.

Mg. biol. Kārlis Millers
ornitologs/experts
eksperta sertifikāta nr. 052